

Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta

Václav Mitáš

Penologická poimenika
Pastoral care in Prison system

Autoreferát doktorské disertační práce

Praha, 2009

Předkladatel doktorské disertační práce: PhDr. Václav Mitáš

Doktorský studijní program: Teologie

Studijní obor: Husitská teologie

Školitel: prof. ThDr. Ján Liguš, Ph.D.

Oponenti doktorské disertační práce:

.....

.....

.....

Obhajoba disertační práce se koná dne

v na

.....

před komisí pro obhajobu disertační práce. Předsedou komise byl jmenován

.....

Předseda
oborové rady:

Děkan
fakulty:

prof. PhDr. Jan B. Lášek
UK v Praze HTF

prof. PhDr. Jan B. Lášek
UK v Praze HTF

ÚVOD

Lidstvo provází trestání za porušování sociálních norem po celou dobu jeho existence, moderní přístup k věznění jako formě trestu za přestoupení zákona a s ním související služba církve jsou však ve světě známy pouze čtyřista let, v našich podmínkách pak zhruba od počátku XIX. století.

Penitenciární poimenika je obor, který se církevní praxi znovu otevřel po téměř čtyřicetiletém násilném přerušení komunistickou mocí, přičemž došlo ke ztrátě souvislosti s duchovní službou ve věznicích, která si za oněch 150 let stihla v našich zemích poměrně bohatou historii a tradici. Tím došlo současně k faktickému zamezení přístupu teologie k odborným penologickým zdrojům, byť v té době značně omezeným. Bez nich je však úspěšná orientace v tak specifickém sociálním prostředí ne-li nemožná, pak jistě mimořádně obtížná.

V českém jazykovém prostředí dosud neexistuje publikace, která by se systematicky věnovala pastorační práci nejen v kontextu delikvence, ale ani sociální patologie obecně. Vynecháme-li populární literaturu typu letničního spisku Dýka a kříž, pak ani v dostupných anglosaských pramenech se takto úzce odborně zaměřená práce s vysokou pravděpodobností nevyskytuje. Přestože je dnes již běžně dostupná celá řada titulů z oblasti pastorální teologie nebo křesťanského poradenství, k praktickému užití v sociálně-patologickém a penitenciárním prostředí nedostačují. Pastorální literatura totiž

vesměs pracuje s „normální“ osobností klienta a nezohledňuje psychopatologické ani sociopatické rysy. V českém prostředí ovšem existuje dílo psychiatra Maxe Kašparů popisujícího psychopatologická témata s teologickou reflexí, byť jen jako článek v rozsáhlejší díle na poněkud jiné téma. Domníváme se, že shrnutí současných dostupných poznatků a zahájení interdisciplinární komunikace praktické teologie a psychosociálních věd na penitenciární platformě může být velmi prospěšné.

Základní premisou, s níž v průběhu celé práce operujeme, je nemožnost efektivní pastorače v prostředí detence bez účinné multidisciplinární komunikace s obory, které na zajištění této specifické společenské služby participují. Také tato vědní odvětví ovšem trpí nedostatečným množstvím odborné literatury. Lze ji snad najít v psychologii, kde publikovali Čepelák, Heretik, Čírtková, Urbanová, Hála, Mezník a Mařádek, ostatní psychosociální vědy však trpí akutním nedostatkem pramenů. V posledních letech přispěli do diskuze monografiemi Matoušek a Sochůrek, nejnověji pak Fischer, tím však výčet odborných zdrojů prakticky končí. Další články se vyskytují již jen jako přívažky rozsáhlejších teoretických prací, jak je tomu například u Vágnerové. Většinou však jde o sice relevantní, ale přece jen kompilace bez praktického záběru.

Prakticko-teologická monografie, která by konfrontovala pastorační přístup s patologickou klientelou a prostředím, v našich podmínkách dosud neexistuje.

Za cíl jsme si vytkli zpracování monografie na téma penologické poimeniky, která by vedle zkoumání potřeby duchovní práce ve věznicích, její společenské objednávky a navržení jejích cílů, metod a forem nabídla i základní sumu poznatků potřebných pro úspěšnou poimeniku mezi prizonizovanými. Při zpracování jsme vycházeli ze sestudované odborné literatury a rovněž z osobních praktických zkušeností, vlastních statistik a závěrů výzkumů, které jsme sami realizovali, nebo na nichž jsme se podíleli.

V první řadě jsme se věnovali pojmovému vymezení tématu a jeho historickému i biblickému pozadí. Považovali jsme za nezbytné zabývat se deskripcí penitenciárního prostředí z hlediska legislativního, organizačního, psychosociálního a sociálně-patologického i z úhlu pohledu praktické teologie.

Za tím účelem jsme sestudovali dostupnou teologickou i neteologickou literaturu z českého a částečně i anglosaského prostředí a realizovali několik dílčích výzkumů, jejichž výsledky interpretujeme. Poznatky ze studia jsme doplnili o vlastní zkušenosti z dvanáctileté práce v penitenciárním prostředí a pro ilustraci také o kazuistiky pocházející ve většině z původní praxe (u kazuistik z literatury jsme uvedli zdroj jejich původu).

Vzhledem k původnímu projektu disertace se jevílo jako vhodné poněkud přepracovat strukturu práce i její osnovu, nevynechali jsme však žádný z podstatných bodů původního projektu.

Výzkumem a dalším šetřením jsme hledali odpověď na otázky:

- Mají duchovní ve věznicích nezastupitelné místo? Jestliže ano, v čem?
- Jaká jsou specifika duchovenské práce, nesuplovatelná jinými odborníky?
- Jak a čím může duchovní přispět do práce týmu penologických profesionálů?
- Vnímá Vězeňská služba ČR duchovní jako integrální a nezbytnou součást svého působení na klientelu? V pozitivním i negativním výsledku: Proč a v jakých oblastech?

Vedle těchto základních otázek jsme v rámci výzkumu sledovali i další čtyři hypotézy, stanovené na základě zkušeností i studia odborné literatury, které by měly výsledky podpořit:

1. Duchovní služba je v českých věznicích nezastupitelná.
2. Vězněné osoby se na duchovní obracejí nejčastěji v otázkách spojených s jejich spiritualitou.
3. Duchovní může nejúžeji spolupracovat s psychologem.
4. Externí duchovní se těší větší důvěře než profesionální kaplani, svázaní s VS ČR pracovní-právním vztahem.

OBSAH A STRUKTURA PRÁCE

Práce je vedle úvodu a závěru členěna do dalších osmi samostatných kapitol.

Začíná pojmovým vymezením nejprve penologie a penitenciární práce, včetně tří institutů detence – výkonem vazby, výkonem trestu odnětí svobody a nově též zabezpečovací detencí, jejichž účel stanovený zákonem sledujeme¹. Poté se poměrně podrobně věnujeme terminologickému vymezení poimeniky jako takové. K tomu jsme využili sledování pojmového výskytu souvisejících termínů v řeckém textu Nového zákona. Jde o slova ποιμαίνειν a βόσκειν [pást], παρακαλεῖν [povzbuzovat, napomínat], ἐλέγχειν [usvědčovat, kárat], καταρτίζειν [napravovat] a μεριμνᾶν [starat se].

Zaznamenali jsme ovšem, že aktuální terminologické pozadí praktické teologie je značně nejednotné, na čemž má patrně podíl rozdílný přístup německé a anglosaské teologické tradice. Půjde o pojmy „pastorální teologie“, poskytující teoretický základ pro aplikovaná odvětví, jimiž jsou „pastorace“ a „pastorační poradenství“. Obě mohou být pojaty intracírkevně jako služba křesťanské obci, nebo externě jako aktuální pomoc církve světu. Pokusili jsme se pastorační vymežit oblast neklinické spirituální péče, zatímco pastorální poradenství bude aspirovat na podporu klienta v hledání

¹ Zákon o výkonu vazby, výkonu trestu a výkonu zabezpečovací detence

odpovědi na širší otázky života a aktuální personální obtíže v rámci křesťanské reflexe.

Významný prostor dáváme možnostem interdisciplinární komunikace, které jsme věnovali druhou kapitolu. V první řadě jsme se zastavili u teologie a jejího tradičního kvarteta: biblické vědy, historické vědy, dogmatika a praktická teologie, doplněné v poslední době o misiologii a zajímali jsme se jak mohou ovlivňovat a podporovat penologickou poimeniku.

Z hlediska psychosociálních věd jsme se nejdříve zabývali různými přístupy ke kooperaci teologie s nimi, zahrnujícími široké názorové spektrum od naprostého oddělení na jedné straně k široké inkluzi na straně druhé. Specificky jsme tyto přístupy ilustrovali na psychologii, u níž jsme však ve srovnání s pedagogikou a zejména sociální prací zaznamenali vyšší dogmatické zatížení jejích východisek i metod práce. Participace s těmito dvěma obory se tedy pro pastorální teologii jeví jako metodologicky jednodušší a měla by být předmětem dalšího odborného rozhovoru.

Nezapomněli jsme ani na další vědní obory a krátce jsme se dotkli alespoň práva a medicíny.

Třetí kapitola naší práce mapuje biblicko-historický kontext práce s vězni, který jsme sledovali zvlášť ve Starém a zvlášť v Novém zákoně, abychom mohli hledat odpověď na důvody pro službu ve věznicích. Základní východisko jsme zaznamenali v podobenství o Posledním soudu [Mt 25,34nn]. Podle Liguše se zde Kristus „*explicitně ztotožňuje*

s hladovými, bezdomovci a vězni“². Toto podobenství tak nabízí „*obsahově-sémantickou stránku sociálního rozměru*“, totiž neoddělovat materiální a psychosociální potřeby od jádra evangelia, jak rovněž zdůrazňuje Liguš³.

Obdobný pohled nabízí z platformy filozofie Anzenbacher, komentující Kristovo Velké poslání [Mk 12,28-31], projevující se ve vztahu ke konkrétnímu bližnímu, jímž může být každý – i nepřítel. Rozhodující je podle Anzenbachera⁴ jen nouze a konkrétní potřebnost člověka, s nímž se setkáváme.

Konstatovali jsme, že v žádném z biblických oddílů není služba vězňům připomenuta samostatně. U Matouše například společně s hladovými, žíznivými, pocestnými, nahými a nemocnými, tedy s celou skupinou sociálně potřebných. V epištole Židům je v kontextu s ní zmíněn ještě obecnější výčet křesťanských ctností, včetně starosti o pocestné a soucitu s trpícími. V celém Novém zákoně nenajdeme místo, kde by starost o vězně byla stavěna před pomoc dalším skupinám. Formulovali jsme tedy závěr, že církev má o vězně bezesporu pečovat, ovšem stejně jako o další, kdo potřebují nebo žádají pomoc. Práce ve věznici není, jakkoli by si to někteří křesťané rádi mysleli, nic více ale ani méně, než dnes například činnost mezi bezdomovci, v nemocnici apod.

² LIGUŠ, Ján. *Sociálny rozmer teologie 21. storočí*, s. 7

³ Op. cit., s. 7

⁴ ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika*. 1997, s. 34

Sledujeme rovněž teologické principy pro službu vězňům, z nichž na prvním místě stojí misijně-sociální založený na myšlence, že upřímná náboženská konverze má vliv na osobnost člověka i jeho sociální vztahy. Vycházeli jsme mimo jiné z práce Albína Masarika, který sledoval biblické oddíly týkající se této změny v lidském životě a konstatoval, že „*Ve všech textech ... můžeme pozorovat závažné a rozsáhlé změny u dotčených osob. Z amorálních jednotlivců se stávají občansky slušní, z lidí, kteří jsou trestně stíhatelní ... se stávají neobžalovatelní.*”⁵

S pojmem viny hříchu a odpuštění pracují hamartologicko-soteriologické principy, na něž navazují pastorační, v nichž za klíčové považujeme Hospodinovo dílo milosti a práci Ducha Svatého, bez něhož skutečná personální změna jen těžko může být trvalá. Dotkli jsme se i otázek motivace a pastoračního vedení ke změně, v němž hraje penitenciární duchovní klíčovou úlohu.

Výčet jsme dokončili důvody pragmatickými, podle nichž klient zažívající důsledky vnitřní proměny nebude společností zbytečně odčerpávat prostředky k zajištění výkonu jeho trestu, ale naopak jí sám určité hodnoty odvede. Ekleziologické principy jsme se pokusili formulovat ve vztahu kaplanské práce ke společenství a naopak ve vytváření zázemí pro kaplanovu práci.

⁵ MASARIK, Albín. *Transformácia človeka v Kristovi*. 2003, s. 23

Další část třetí kapitoly jsme vyhradili sledování historického vývoje křesťanské služby vězněným od dob rané církve, která se ještě upamatovala na doby, kdy byli Kristovi vyznavači internováni právě pro svou příslušnost k víře, přes středověk aplikující především absolutní a dehonestující tresty až ke změnám osvícenským, abychom se déle zastavili u klíčové osobnosti penologické poimeniky v českých zemích, jíž je P. František Josef Řezáč a jeho odborný penologický spis. Ačkoli vzniklo před více než 150 lety, je dodnes připomínána jako první odborné dílo, zabývající se humanizací českého vězeňství. Byť z pera římskokatolického kněze, neomezuje se pouze na způsob realizace duchovní služby, ale nastiňuje možnost reformy práce s odsouzenými nejen v pražské Svatováclavské trestnici, ale ve všech zařízeních Rakouska-Uherska.

Poté jsme se přes období První republiky, nacistické okupace a vlády komunistické ideologie přenesli do periody po roce 1989, kde se jako zakladatelé duchovní služby mezi vězni objevují Renata Balcarová (dnešní předsedkyně občanského sdružení Vězeňská duchovenská péče – VDP) a Bohdan Pivoňka, který stál také u zrodu profesionální kaplanské služby. Tato etapa historie dosud nebyla systematicky zpracována. V její deskripci se tedy mohli opírat pouze o výpovědi pamětníků, oficiální dokumenty VDP (stanovy, zápisy ze schůzí výkonného výboru VDP a z členských schůzí) či sporadické články v odborném penologickém tisku nebo na internetových stránkách VS ČR a VDP.

Zjistili jsme, že Vězeňská duchovenská péče si postupně začala budovat u zaměstnanců VS ČR dobré jméno mj. i tím, že se snažila vnímat i jejich problémy a dokázala reflektovat chyby svých členů.

Čtvrtá kapitola se již věnuje psychosociálnímu kontextu delikvence. Začali jsme ji sledováním možností přístupu k teoriím geneze příčin kriminálního jednání od vybraných kriminologických teorií, přes polyetiologický přístup k tomuto problému až po deskripci možných rizikových socializačních faktorů, jakými jsou například rodina nebo vzdělání. Tuto stať jsme poprvé doplnili o výsledek sběru dat, realizovaného v průběhu naší praxe ve Vazební věznici Liberec.

V další části jsme popsali poruchy socializace a jejich důsledky v lidském jednání. Zmínili jsme také jednotlivé typy pachatelů z tohoto hlediska (epizodický, asociální, antisociální, disociální a zločinecký deprivant).

Konstatujeme, že vězení má svůj psychosociální kontext a popsali jsme výkon vazby, rozdělený do tří fází: adaptační, adjustační a anxiózní. Ve všech jsme popsali klientovu situaci a navrhli možnosti duchovenské práce. Poprvé jsme zmínili i pojem prizonizace, tedy „*adaptace na vězeňské prostředí, o procesu přeměny svobodného člověka ve vězně*“, jak ji definuje Hála⁶. Ta má dvě složky. První z nich institucionalizace spočívá v adaptaci na maximálně organizovaný život ve věznici: jednotný budíček, jednotný

⁶ HÁLA, Jaroslav. *Teorie a praxe vězeňství I.* 1996, s. 30

výdej předem připravené stravy, specifický způsob komunikace s vězeňským personálem, a celé řadě dalších na první pohled nevýznamných maličkostí. Ideologizace jako druhý z pojmů znamená splynutí s nepsanou vězeňskou normou a dodržování jejích pravidel, hodnotového systému i argotu. Upozornili jsme i na možná rizika spojená s duchovenským působením ve výkonu vazby.

Podobně jsme se věnovali také výkonu trestu odnětí svobody, kde jsme definovali čtyři stávající typy věznic a zmínili se také o problémech spojených s nástupem do výkonu trestu, adaptací i krizí z uvěznění.

Považovali jsme za nutné upozornit na možná rizika pramenící z odlišné osobnosti vězněných. Na prvním místě jsme jmenovali účelové chování, které klientům netřeba mít za zlé, je pro ně přirozené a někdy snad i nutné pro vyrovnání se s nepřátelským prostředím. Penitenciární duchovní by však sebou neměl dát manipulovat.

Svůj význam hrají i formální a neformální skupiny vězeňské hierarchie, z nichž právě ty druhé ovlivňují život ve věznici naprosto zásadně. Odsouzení mají naprosto svébytný hodnotový žebříček. Sochůrek⁷ popisuje škálu faktorů, které mají určující vliv na postavení ve skupině. Odsouzení pozitivně vnímají a dominantní postavení mezi nimi zajišťuje (v následujícím pořadí): bohatá kriminální zkušenost; pachatel násilných trestných činů (vyjma těch, jejichž obětí jsou ženy a

⁷ SOCHŮREK, Jan. *Negativní vlivy ve vězení a jejich vliv na reintegraci vězňů*. 2005

děti); posloupnost výkonu trestu – preferovány jsou těžší věznice (v Česku v pořadí zhruba Valdice, Mírov, Plzeň-Bory, na Slovensku pak Leopoldov, Ilava); dobré verbální schopnosti; provázanost na zaměstnance (kontakty z místa bydliště, školy apod.); fyzická zdatnost či ovládání bojových umění; solventnost; postavení „ochránců chudých“ – vyznají se v právu, jsou schopni a ochotni pomoci s formulováním žádostí a úřední korespondence; v minulosti vydařený pokus o útěk z věznice

Negativně pak odsouzení vnímají a submisivní postavení přiznávají odsouzeným: slabým; zvláštním (obtěžujícím tiky, záškuby, neurotickými projevy apod.⁸); pachatelům mravnostních deliktů (se zvláštním zřetelem k pachatelům pohlavního zneužití na dětech, tzv. „prcačkářům“, oblíbeni však nejsou ani pachatelé běžného znásilnění; nezkušeným, prvovězněným; toxikomanům (pro jejich obtížnost z hlediska nedodržování hygieny a neurotických příznaků); mladistvým; Romům na oddílech, kde nejsou v převaze. Tyto problémy se následně projevují i v tzv. Druhém životě věznice.

Zmínili jsme se také o některých specifických vzorcích chování vězňů a celou další podkapitolu jsme věnovali práci s odsouzenými s poruchou osobnosti.

Uvádíme také systémovou analýzu penitenciárního prostředí vzhledem k právním souvislostem duchovní služby a

⁸ Takto byl vnímán odsouzený se skleněným okem, který své okolí obtěžoval tím, že si je denně vyjímal.

také složením penitenciární klientely, jak jsme je pozorovali a vyhodnocovali v průběhu osmileté praxe.

Zásadní kapitolu pak tvoří Současná penologická poimenika jako popis platformy, metod a forem přímé práce s vězni. Vycházeli jsme vedle vlastních zkušeností i z průzkumu realizovaného v letech 2003 a 2004 hlavním kaplanem VS ČR Bohdanem Pivoňkou a ze dvou vlastních dotazníkových průzkumů mezi externími duchovními v roce 2007 a mezi profesionálními kaplany z roku 2008.

Přinesli jsme závěry jak ze zmíněných zdrojů, tak z již publikovaných výzkumů.

Zkušenosti ukázaly, že současná penitenciární poimenika se vyznačuje jistou živelností a v podstatě nezná plánování, o poradenských kontraktech jak je známe například ze sociální práce nemluvě. Tento přístup by snad byl akceptovatelný pro dobrovolníky organizující ve spolupráci s penitenciárními profesionály jednou za čas bohoslužebné nebo kulturní akce. Z několika důvodů je však zcela nepřijatelný pro profesionálního kaplana. Proto jsme zvolili srovnání s metodami sociální práce.

Na prvním místě jsme se věnovali diagnostice, duchovními zprvu zcela odmítané, dne již akceptované. Ta má význam v případech krizových stavů klientů, sebepoškozování a jiných patických projevů, kde bude důležité provést rozbor příčin a motivů takového jednání. Nastínili jsme některé vhodné diagnostické metody i způsob jejich užití.

Stejně jsme postupovali u metod přímé práce s klientem. Zabývali jsme se bohoslužbami, kroužky biblického studia, krizovou intervencí, poradenstvím, skupinovými formami práce a konečně extramurálními aktivitami.

Předposlední kapitulu vyhrajujeme postpenitenciární péči. Sledovali jsme její vývoj před a po roce 1989, krizí propuštění obecně a specificky krizi první hodiny a dne či týdne, rizikovými faktory reintegrace a možnosti harm reduction v této oblasti.

V osmé kapitole nás zajímalo vnímání duchovních ze strany vězňů i zaměstnanců věznic. Znovu jsme vycházeli z výsledků výzkumu, které jsme komantovali. Nejsou nijak extrémně povzbuzující, domníváme se však, že nás opravňují k tvrzení, že si za téměř dvacet let duchovní služba vydobyla v penitenciárním prostředí své pevné místo a stala se sice svébytnou, ovšem uznávanou a respektovanou součástí českého penitenciárního systému.

Práci jsme doplnili stručným slovníčkem pojmů, uvádějícím některá slova související s pastoračně-charitativní službou v penitenciárním prostředí a věcným i jmenným rejstříkem.

TEORETICKÝ A PRAKTICKÝ PŘÍNOST DISERTAČNÍ PRÁCE

Domníváme se, že naše práce může v teoretické rovině obecně přispět do diskuze týkající se komunikace teologie a psychosociálních věd, když pojmenovává možné přístupy a komentuje je. Specificky se zabývá interdisciplinárním dialogem teologie a sociální práce, který byl zahájen teprve nedávno. Zde Dotýkáme některých metod sociální práce a možnosti jejich využití praktickou teologií i pastorcí. Právě takový dialog představuje oblast s mimořádně dobrými vyhlídkami do budoucna, která však, alespoň pokud je nám známo, na systematické zpracování dosud čeká.

Z hlediska pastorální teologie jsme se pokusili shrnout aktuální terminologický přístup a navrhnout obsah a oblasti zájmu pastorační teologie a pastorálního poradenství.

Sledovali jsme historickou genezi služby vězňům, zejména s ohledem na období po roce 1989 a okolnosti vzniku občasných sdružení Vězeňská duchovenská péče a profesionální kaplanské služby. O tomto období neexistují zpracované písemné záznamy, sami jsme vycházeli z archiválií a interview a domníváme se, že takto systematické zpracování historie duchovní služby ve věznicích do současnosti chybělo. Stejně tak jsme poprvé systematicky formulovali teologické důvody spirituální služby v podmínkách detence a zabývali se situací současných vězňů ve srovnání s přístupem k internovaným v biblických dobách i v Bibli samotné.

Výsledky teoretické části jsme podpořili empirickým výzkumem, který mapoval nejen metody a formy duchovenské práce, ale také její vnímání klienty i profesionály z vězeňské služby.

Praktický přínos vidíme v penzu informací, které jsme nabídli k využití do praxe soudobých vězeňských duchovních. Nepochybně významné pro ně může být objevení spirituálně-sociální diagnostiky pro zefektivnění přímé práce s vězni, stejně jako závěry týkající se pospenitenciární práce.

Dotkli jsme se i metod a forem spirituální služby, což může rovněž mít nemalý praktický účinek.

SEZNAM PUBLIKOVANÝCH PRACÍ VZTAHUJÍCÍCH SE K PŘEDKLÁDANÉ PRÁCI

- 1997 MITÁŠ, Václav. *Je sociální služba dostatečně charismatická?* Praha : Život víry, časopis Křesťanské misijní společnosti, šéfredaktor Tomáš Ditrich, roč. 8, č. 12, 1997, str. 23
- 1999 MITÁŠ, Václav. *Trest nebo pomsta – Může být výkon trestu odnětí svobody protizákonný?* Praha : Život víry, časopis Křesťanské misijní společnosti, šéfredaktor Tomáš Ditrich, roč. 10, č. 4, 1999, str. 5 – 9
- MITÁŠ, Václav. *Vězeňská duchovenská péče.* Praha : České vězeňství, odborný penologický časopis, roč. 6, vedoucí redaktor Eduard Vacek, vydává Vězeňská služba ČR, č. 4, 2000, str. 74
- 2000 MITÁŠ, Václav : *Den na starém hradě – výkon doživotního trestu odnětí svobody ve Věznici Mírov.* Praha : České vězeňství, odborný penologický časopis, roč. 8, vedoucí redaktor Eduard Vacek, vydává Vězeňská služba ČR, č. 2, 2000, str. 58 – 59
- MITÁŠ, Václav. *Profesionál – být jím či nebýt?* Praha : Občasník VDP, roč. 1, šéfredaktor Václav Mitáš, vydává Vězeňská služba ČR, č. 1, 2000, str. 3 – 5
- 2001 MITÁŠ, Václav. *Duchovní služba ve Věznici Rýnovice a Vazební věznici Liberec (série článků),* Praha : Občasník VDP, roč. 1, šéfredaktor Václav Mitáš, vydává Vězeňská služba ČR, č. 1, 2001, str. 3 – 7
- MITÁŠ Václav. *Jiřetín – dům pro propuštěné vězně.* Praha : Občasník VDP, roč. 2, šéfred. Václav Mitáš, vydává Vězeňská služba ČR, č. 2, 2001, str. 3 – 6
- MITÁŠ, Václav. *VDP a Naděje.* Praha : Občasník VDP, roč. 2, šéfredaktor Václav Mitáš, vydává Vězeňská služba ČR, č. 2, 2001, str. 4
- MITÁŠ, Václav. *Modlitební setkání v Chomutově.* Praha : Občasník VDP, roč. 2, šéfredaktor Václav Mitáš, vydává Vězeňská služba ČR, č. 3, 2001, str. 4

- 2002 MITÁŠ, Václav. *Vazební věznice a CB Liberec*, Praha : Občasník VDP, roč. 3, šéfredaktor Václav Mitáš, vydává Vězeňská služba ČR, č. 2, 2002, str. 7
- 2003 MITÁŠ, Václav. *Nad závěry výzkumu Českého helsinského výboru o náboženských svobodách ve věznicích*. Praha : České vězeňství, odborný penologický časopis, roč. 11, vedoucí redaktor Miroslav Jílek, vydává Vězeňská služba ČR, č. 2, 2003, str. 6-8
- 2004 MITÁŠ, Václav. *VDP má za sebou dětské nemoci*. Praha : České vězeňství, odborný penologický časopis, roč. 12, vedoucí redaktor Miroslav Jílek, vydává Vězeňská služba ČR, č. 3, 2004, str. 24 – 25
- 2005 MITÁŠ, Václav. *Duchovní služba ve Věznici Opava*. Praha : České vězeňství, odborný penologický časopis, roč. 13, vedoucí redaktor Miroslav Jílek, vydává Vězeňská služba ČR, č. 1, 2005, str. 30
- 2007 MITÁŠ, Václav (ed.). *Duchovenská služba v penitenciárním prostředí*. Praha: Vězeňská duchovenská péče a Institut vzdělávání Vězeňské služby ČR, 2007
- MITÁŠ, Václav. *Penitenciární pastorece v České republice*. In *Viera v moc a moc viery*. Banská Bystrica: Katedra evanjelikalnej teológie a misie Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela, 2007, s. 172 – 196. ISBN 978-80-88945-93-2.

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ POUŽITÉ PRAMENY A ODBORNÉ ZDROJE

ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury. 2004. 254 s. ISBN 80-7325-030-6

BAJCURA, Lubomír. *Tři výročí spolupráce s boromejkami*. In: *České vězeňství*, Praha, ročník 2004, č.6.

BARTOSZOVÁ, Jitka. *Stav postpenitenciárního zacházení v Ostravě a okrese Frýdek – Místek*. In: *České vězeňství*, Praha, roč. 1999, č. 1

Bible. Český ekumenický překlad. 2. revid. vydání. Praha : Česká biblická společnost, 1999. ISBN 80-85810-28-X

BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Psychologické aspekty uvěznění*. In: *Psychologie DNES*, 2/2004. Praha : Portál. 2004

BROCH, Otto. *Úloha a využití pastorační péče o vězněné osoby*. Diplomová práce na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Vedoucí práce: Jaroslav STUDENÝ. 1999. 65 s.

CLARK, D. A. – BECK, A. T. *Scientific foundations of cognitive theory and therapy of depression*. New York, NY: John Wiley & Sons. 1999. 312 s.

COLLINS, Garry. *Christian counselling*. London : Word Publishing, 1998.

COYLE, Andrew. *Řízení věznic v čase změn*. Praha : České vězeňství. 2002. 212 s. ISSN 1213-9297

CRABB, Lavrence. *Effective biblical counseling*. Michigan : The Zondervan Corporation Grand Rapids. 1978. 214 s.

CRABB, Lawrence. *Osobnost člověka*. Praha : Návrat domů, 1995. 176 s. ISBN 80-85495-36-08

ČEPELÁK, Jiří. *Pachatelé s psychopatickou osobností ve výkonu trestu odnětí svobody*. In: *Zpravodaj SNV ČR*, Praha, 1979, č. 1.

ČEPELÁK, Jiří. *Kriminogenní význam selhání socializačního procesu*. In: *Zpravodaj SNV ČR*, Praha, 1979,

č. 8.

ČEPELÁK, Jiří. *Penitenciární psychologie*. Praha : Vysoká škola Sboru národní bezpečnosti – Katedra penologie, 1982. 310 s.

ČERNÍKOVÁ, V. – SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Policejní akademie. 2002.

České vězeňství : čtvrtletník. Ved. red. Eduard Vacek (do r. 2003) a Miroslav Jílek (od r. 2003). 1993-2005. Praha : Vězeňská služba České republiky, roč. 1993-2005.

ČIERNÁ Jarmila – MAMULA, Jan: *Duchovní témata a krize*. In VODÁČKOVÁ, Daniela a kol.: *Krizová intervence*. Praha : Portál. 2002. 544 s. ISBN 80-7178-696-9

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Praha : Portál. 2000. 254 s. ISBN 80-7178-475-3

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2004. 202 s. ISBN 80-86473-86-4

Evropská vězeňská pravidla. Doporučení Rady Evropy. Praha: Nadace Klíč, 1996. 86 s.

FAZEKAŠ, Ľudovít. *Misia v pohľade Novej zmluvy*, In: *Teologické princípy misie*. Banská Bystrica : Združenie evanjelikálnych cirkví, 1999. 101 s. ISBN 80-88945-10-0

FAZEKAŠ, Ľudovít. *Ako žiť - Úvod do kresťanskej aplikovanej etiky*. Banská Bystrica : Trian. 2000. 177 s. ISBN 80-88945-20-8

FAZEKAŠ, Ľudovít. *Kristovo telo – List Efezanom*. Banská Bystrica : Združenie evanjelikálnych cirkví, 2000. 126 s. ISBN 80-88945-23-2

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha : Portál. 2000. 256 s. ISBN 80-7178-367-6

FISCHER, Slavomil. *Etopedie v penitenciární praxi*. Ústí nad Labem : Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. 2006. 187 s. ISBN 80-7044-722-9

FISCHER, Slavomil – ŠKODA, Jiří. *Speciální pedagogika*. Praha : Triton. 2008. 205 s. ISBN 978-80-7378-014-0

- FRANCEK, Jindřich. *Katovské řemeslo v Českých zemích*; In: *Historie trestu smrti*. Praha : Rybka Publisher, 1998. 408 s. ISBN 80-86182-053-3
- GIDDENS, Antony. *Sociologie*. Praha : Argo. 1999. 596 s. ISBN 80-7203-124-4
- GLOTOČKIN, A.D. – PIROŽKOV, V.F. 1980. *Nápravně pracovní psychologie*. Praha : Katedra nápravné výchovy VŠ SNB, 1980. 278 s.
- GROMOVÁ, Katarína. *Problematika odsúdených mentálne retardovaných*. In: *Zvesti ZNV SSR*, Bratislava, roč. 1983, č. 4.
- GROSSMANN, Miroslav – ROZTOČIL, Vojtěch. 2005. *Ruskojazyční*. Praha : Vězeňská služba ČR. 2005.
- HÁLA, Jaroslav. *Teorie a praxe vězeňství I. Prevence mimořádných událostí ve výkonu vazby*. České Budějovice : Jihočeská univerzita – Zdravotně sociální fakulta. 1996, 95 s. ISBN 80-7040-235-0.
- HÁLA, Jaroslav. *Teorie a praxe vězeňství II. Optimalizace výkonu trestu odnětí svobody*. České Budějovice : Jihočeská univerzita – Zdravotně sociální fakulta. 1999. 110 s. ISBN 80-7040-376-4.
- HANESOVÁ, Dana. *Náboženská výchova v školách*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela. 2001. 267 s. ISBN 80-8055-494-3
- HARTL, Pavel. 2003. *Poradenství*. In: MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál. 2003. ISBN 80-7278-548-2
- HAVRÁNEK, Alexandr. *Úvahy o pastýřské péči*. Praha : Církev bratrská. 1986. 280 s.
- HAVRÁNKOVÁ, Olga. *Skupinová práce*. In: MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál. 2003. ISBN 80-7278-548-2
- HERETIK, Anton. *Forenzná psychológia*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo. 2004. 143 s. ISBN 80-10-00341-7
- HONCOVÁ, Jaroslava. *Mučení jako metoda výsledku*. In:

České vězeňství, Praha, ročník 1997, č.2.

HRADECKÁ, Vlastimila – HRADECKÝ, Ilja. *Bezdomovství – extrémní vyloučení*. Praha : Naděje. 1996. 112 s. ISBN 80-902292-0-4

JAKUBALOVÁ, Květoslava. *Doprovázení*. In MITÁŠ, Václav. *Duchovenská služba v penitenciárním prostředí*. Vezeňská duchovenská péče a Institut vzdělávání Vězeňské služby ČR : Stráž pod Ralskem. 2007. 122 s.

JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha : Triton. 2003. 224 s. ISBN 80-7254-329-6

JELÍNEK, Jiří – SOVÁK, Zdeněk. *Trestní zákon a trestní řád; Poznámkové vydání s judikaturou*. Praha : Linde, 2000. 652 s. ISBN 80-7201-211-8

JENÍČKOVÁ, Šárka. *Sociální aspekty kriminality mladistvých*. Diplomová práce na Katedře sociální pedagogiky Masarykovy univerzity v Brně. Vedoucí: PhDr. Jan Sochůrek, PhD. 2006

KAŠPARŮ, Max. *Základy psychiatrie pro zpovědníky*. Brno : Cesta. 2002. 153 s. ISBN 80-7295-031-2

KOUKOLÍK, František – DRTILOVÁ, Jitka. 1996. *Vzpouza deprivantů*. Praha : Makropulos. 1996. 264 s. ISBN 80-901776-8-9

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Základy psychoterapie*. Praha : Portál, 1997. 383 s. ISBN 80-7178-179-7

KUČERA, Zdeněk. *Pravda a iluze moderní teologie*. Praha : Martin. 2004. 199 s. ISBN 80-85955-27-X

LIGUŠ, Ján. *Božie atribúty v misionálnej činnosti cirkví*. IN: *Teologické princípy misie*. Banská Bystrica : Združenie evanjelikálnych cirkví, 1999. ISBN 80-88945-10-0

LIGUŠ, Ján, *Sociálny rozmer teologie v 21. storočí*. In *Sociálny rozmer teologie na prahu nového tisícročia*. Banská Bystrica : TRIAN. 2000.116 s. ISBN 80-88945-29-1

LIGUŠ, Ján. *Medziludská komunikácia (Teologická propedeutika)*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela. 156 s. 2001. ISBN 80-80825-35-0.

LIGUŠ, Ján. *Úvod do katechetiky a metodológie*

náboženskej výchovy. Banská Bystrica : Katedra evanjelíkálnej teológie a misie Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela. 2003. 144 s. ISBN 80-8055-832-9

LIGUŠ, Ján a kolektiv. *Náboženská výchova a výuka*. Brno : Marek. 2005. 172 s. ISBN 80-86263-59-2

LIGUŠ, Ján. *Propedeutické systematicko-teologické reflexie o kresťanskej viere v Boha*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta univerzity Mateja Bela. 2006. 192 s. ISBN 80-8083-319-2.

LUCKÁ, Yvonna. *Krizová intervence*. In: MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál. 2003. ISBN 80-7278-548-2

LUPTÁK, Ondrej. *Praktická teológia misie medzi väzňami a vychovávateľmi väzňov (vzťahy cirkev a štát)*. In: *Zborník z konferencie Evanjelíkálnej teológie s medzinárodnou účasťou*. Banská Bystrica : Katedra evanjelíkálnej teológie a misie, 1997. 86 s.

MALÁ, Drahomíra. *Vězeňství po česku*. Tišnov : Sursum. 2003. 129 s. ISBN 80-7323-062-3

MAŘÁDEK, Vladimír. *Vězeňství*. Ostrava : Technická univerzita. 2005. 78 s. ISBN 80-7368-002-5

MASARIK, Albín. 2003. *Transformácia človeka v Kristovi*. [součást dizertační práce]. Bratislava : Evanjelická teologická fakulta Univerzity Komenského, 2003. 40 s.

MATOUŠEK, Oldřich – KROFTOVÁ, Andrea. 1998. *Mládež a delikvence*. Praha : Portál. 2003. 340 s. ISBN 80-7178-771-X

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál. 2003. 380 s. ISBN 80-7278-548-2

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha : Portál. 2003. 309. ISBN 80-7278-548-2

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi*. Praha : Portál. 2005. 351 s. ISBN 80-7367-002-X

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha : Sociologické nakladatelství. 1997. 144 s. ISBN 80-85850-24-9

MECLOVÁ, Kamila. *Rozvoj vězeňského systému v ČR*. In: *Sborník referátů z mezinárodní konference*. Praha : Vězeňská služba ČR, 2002. 302 s. ISBN 80-239-0138-9

MICHAILIDIS, Simon. *Vězeňská duchovní služba, její podstata, smysl a význam v současném vězeňském systému ČR*. Diplomová práce na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí práce neuveden. 2003. 87 s.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha : Academia, 1996. 270 s. ISBN 80-200-0592-7

NAKONEČNÝ, Milan. 2000. *Sociální psychologie*. Praha : Academia, 2000. 288 s. ISBN 80-200-0690-7

NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy*. Praha : Eurounion. 2003. 231 s. ISBN 80-7317-026-4

NESTLE, Eberhard – ALAND, Erwin. *Novum Testamentum Graece*. Stuttgart : Deutsche Bibelstiftung. 1981. ISBN 3 483 051001

Občasník Vězeňské duchovenské péče : informační bulletin. Odpovědný redaktor: Václav Mitáš, 1998-. Praha : Vězeňská služba České republiky, roč. 1998/2003.

OPATRNÝ, Aleš. *Pastorace v postmoderní společnosti*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství. 2001. 151 s. ISBN 80-7192-557-8

PÁL, László. *Penitenciárna pedagogika*. Bratislava : Správa SNV SSR. 1985. 68 s.

PEASE, Allan. *Řeč těla*. Praha : Portál. 2001. 189 s. ISBN 80-7178-582-2

PESCHKE, Karl-Heinz. *Křesťanská etika*. Praha : Vyšehrad. 2004. 694 s. ISBN 80-7021-718-9.

PEŠATOVÁ, Dana. 2003. *Klasifikace a diagnostika poruch chování*. Liberec : Technická univ. v Liberci. 2003. 78 s. ISBN 80-7083-750-0

POKORNÝ, Petr. *Výklad evangelia podle Marka*. Praha : Ústřední církevní nakladatelství. 1974. 370 s.

PRAŠKO, Ján. *Poruchy osobnosti*. Praha : Portál. 2003. 359

s. ISBN 80-7178-737-X

PROCHÁZKA, Pavel. *K teologii misie v postmodernom čase*. IN: *Teologické princípy misie*. Banská Bystrica : Združenie evanjelických cirkví, 1999. 101 s. ISBN 80-88945-10-0.

PROCHÁZKA, Pavel. *Pastorační péče o dospělé ve středním věku*. Studijní text č. 30. Praha : ECM, 2008. 19 s. ISBN 978-80-7356-021-8.

PROCHÁZKA, Pavel. *Pastorační péče o seniory, nemocné, umírající a pozůstalé*. Studijní text č. 29. Praha : ECM, 2008. 30 s. ISBN 978-80-7356-020-1.

PROCHÁZKA, Pavel. [s.a.] *Pastorálna teológia 1 – Kresťanské poradenstvo*. Nepublikované poznámky k prednáškám na Katedře evanjelické teologie a misie Univerzity Mateja Bela.

RUTRLE, Otto. *Základní problémy duchovní péče*. Praha : Ústřední rada Církve českomoravské. 1940. 115 s.

ŘEZÁČ, František Josef. *Vězenství v posavadních způsobech svých s návrhem o zdárnějším trestání a polepšování zločinců*. Praha : České vězeňství (příloha), 1995. 56 s.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha : Portál, 2002. 325 s. ISBN 80-7178-547-4.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha : Portál. 2007. 326 s. ISBN 978-80-7367-312-3

SALAJKA, Milan. *Křesťanská bohoslužba*. Praha : Blahoslav. 1985. 148 s.

SALAJKA, Milan. *Křesťanská církev ve své duchovní aktivitě a praxi*. Praha : Karolinum. 1998. 182 s. ISBN 80-7184-655-4

SMARTO, Donald. *Keeping ex-offenders free*. Grand Rapids : Baker Books. 1994. 234 s. ISBN 0-8010-8357-5

SMOLÍK, Josef. *Pastýřská péče*. Praha : Komenského bohoslovecká fakulta. 1991. 264 s. ISBN

SOCHŮREK, Jan. *Problémy „druhého života“ odsouzených*. In: Zpravodaj SNV ČR, Praha. 1982, č. 3

SOCHŮREK, Jan. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie –*

I. díl – Úvod do sociální patologie, sociálně patologické skupiny. Liberec : Technická univerzita, 2001. 82 s. ISBN 80-7083-494-3

SOCHŮREK, Jan. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie – II. díl – Speciální část.* Liberec : Technická univerzita, 2002. 48 s. ISBN 80-7083-680-6

SOCHŮREK, Jan. *Nástin vybraných problémů forenzní psychologie – I. díl – Obecná část.* Liberec : Technická univerzita, 2002. 93 s. ISBN 80-7083-679-2

SOCHŮREK, Jan. *Nástin vybraných problémů forenzní psychologie – II. díl – Speciální část.* Liberec : Technická univerzita, 2002. 48 s. ISBN 80-7083-680-3

SOCHŮREK, Jan. *Nástin vybraných problémů viktimologie.* Liberec : Technická univerzita, 2003. 92 s. ISBN 80-7083-745-4

SOCHŮREK, Jan. *Negativní vlivy ve vězení a jejich vliv na reintegraci vězňů.* Disertační práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. 2005. 165 s.

SOUČEK, Josef Bohumil. *Bláznovství kříže.* Heršpice : EMAN. 1996. 136 s. ISBN 80-901854-0-1

STRÍŽENEC, Michal. *Súčasná psychológia náboženstva.* Bratislava : Iris, 2001. ISBN 80-88778-33-6.

SVOBODA, Mojmír – KREJČÍŘOVÁ, Dana – VÁGNEROVÁ, Marie. 2001. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících.* Praha : Portál. 2001. 791 s. ISBN 80-7178-545-8

SVOBODA, Mojmír. 1999. *Psychologická diagnostika dospělých.* Praha : Portál. 1999. 383 s. ISBN 80-7178-327-7

TILLICH, Paul. *Systematická teológia.* Bratislava : Evanjelická bohoslovecká fakulta. 187 s. 1996.

TOURNIER, Paul. *Vina.* Praha : Návrat domů, 1995. 132 s. ISBN 80-85495-40-6

UHLÍK, Jan. *Svatováclavská trestnice.* In: *České vězeňství,* Praha, 1993, č. 1 a 2.

UHLÍK, Jan. *František Josef Řezáč – Reformátor českého*

- vězeňství*. Praha : České vězeňství (příloha). °120 s. 1997.
- UHLÍK, Jan. *Historie českého vězeňství*. Stráž pod Ralskem : Institut vzdělávání VS ČR. 2006.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál. 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3
- VÁGNEROVÁ, Marie. 2005. *Základy psychologie*. Praha : Portál. 2005. 179 s. ISBN 80-246-0481-3
- VAN NESS, Daniel. 1997. *Restoring Justice*. Cincinnati : Anderson Publishing. 1997. 254 s. ISBN 0-87084-890-0
- VEPŘEK, Karel. 1994. *Dohoda mezi církví a VS ČR*. In: *České vězeňství*, Praha, 1994, č. 1 a 2, s.65.
- VIŠŇOVSKÝ, Ľudovít. *Teória výchovy*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulty Univerzity Mateja Bela. 1998. 109 s.
- VODÁČKOVÁ, Daniela a kol.: *Krizová intervence*. Praha : Portál. 2002. 544 s. ISBN 80-7178-696-9
- Výroční zpráva České republiky za rok 2003*. Editor: Miroslav Jílek. Praha : Vězeňská služba ČR. 2004.
- VÝROST, Jozef – SLAMĚNÍK, Ivan. 2001. *Aplikovaná sociální psychologie*. Praha : Grada publishing. 2001. 198 s. ISBN 80-247-0042-5
- WOOLF, Harry Kenneth. 1991. *Prison Disturbances April 1990*. London : HSMO. 95 s. 1991.
- ZÁHORSKÁ, Jindřiška. *Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů*. Praha : Portál. 2007. 136 s. ISBN 978-80-7367-236-2

UŽITÉ ENCYKLOPEDIÉ A SLOVNÍKY

- BIČ, Miloš – SOUČEK, Josef B. 1965. *Biblická konkordance*. Praha : Kalich, 1965 (sešitové vydání)
- DOUGLAS, J.D. a kol. 1996. *Nový biblický slovník*. Praha : Návrat domů, 1996. ISBN 80-85495-65-1.
- ERHART, Adolf – KRAUS, Jiří – ŠTĚPÁNEK, Miroslav. *Akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 2001. 836 s. ISBN 80-200-0607-9.

HÁLA, Jaroslav – SOUDKOVÁ, Petra. 2002. *Jak mluví čeští vězni : Místo a úloha vězeňského argotu*. Praha : České vězeňství (příloha), 2002. ISBN 80-238-9463-3

HARTL, Pavel – HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X

HUDYMAČ, Peter – PRISTÁŠ, Peter. *Grécko – slovenský slovník k Novej zmluve*. Prešov : Verbum, 2000. ISBN 80-966957-7-0

MAŘÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. Ostrava : Technická univerzita. 2003. 142 s. ISBN 80-7042-256-4

MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2003b. *Slovník sociální práce*. Praha : Portál. 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0

NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. Praha : Kalich, 1992. 1399 s. ISBN 80

PRŮCHA, Jan – WALTEROVÁ, Eliška – MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4292

SOUČEK, Josef B. 1997. *Řecko – český slovník k Novému zákonu*. Praha : Kalich, 1997. ISBN 80-7017-025-5

ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY NEBO JEJICH ČÁSTI

BALCAROVÁ, Renata. *Historie duchovní služby v českých věznicích po roce 1989*. [onilne] Praha : Vězeňská duchovenská péče, [edit. 2006-09-28]. Dostupné na internetu: <http://www.vdp-cz.info/pages/historie.htm>.

JEDLIČKA, Miloslav. *Muzeum zla*. [onilne] Brno : Střední policejní škola Ministerstva vnitra ČR. 1999. [edit. 2009-04-18] Dostupné na Internetu: <http://www.kriminalistika.eu/muzeumzla>

MITÁŠ, Václav. *Z kaplanské porady*. [onilne] Praha : Vězeňská duchovenská péče, [edit. 2006-09-28]. Dostupné na internetu: <http://www.vdp-cz.info/pages/porada0525.htm>.

PIVOŇKA, Bohdan. *Je člověk změnitelný?* [onilne] Praha : Vězeňská duchovenská péče, [edit. 2006-09-28]. Dostupné na internetu: <http://www.vdp-cz.info/pages/historie.htm>.

SUMMARY

The aim of this work is to elaborate monographs focusing on religious and spiritual support in Czech penitentiaries. The introduction describes the term penology along with our own view on determination of pastoral theology, pastoral care and spiritual counseling which is contextualized in penitentiary work. We also outlined the possibilities of interdisciplinary communication with theological branches and also with psychosocial sciences.

To formulate the results of contemporary pastoral work we first followed its biblical and historical context, then also psychosocial relationships in imprisonment and the anomalies of delinquent subculture. One of the chapters deals with legislative-social description of Czech penitentiary environment. Further we focus on possibilities, aims, means, methods and forms of religious and spiritual work in penitentiary environment.

Final chapters focus on principles of postpenitentiary care and also the results of the research on perception of the position of spiritual services in contemporary Czech prison system.

Práce se zabývá historickým a biblickým pozadím duchovenské péče v českých věznicích. Zkoumá možnosti interdisciplinárního dialogu teologie a psychosociálních věd v této oblasti i jeho právní souvislosti. Snaží se najít biblicko-teoretická východiska pro službu vězeňského duchovního jak z hlediska motivace, tak i co do platformy. Mapuje také současný stav této oblasti v rámci věznic České republiky a v závěru se snaží nabídnout doporučení pro další vývoj v profesionální vězeňské duchovenské péče jak profesním organizacím, tak jednotlivým církvím vysílajícím své služebníky do českých věznic.

This work follows historical and biblical context of the pastoral care in prison system. Our text explores possibility of the interdisciplinary dialog between theology and psychosocial sciences in this special area and its legal context. We try to discover any biblical theoretic and skilled starting points for pastoral care in prisons and to chart actual status in the Czech Republic. At the conclusion we formulate recommendation for professional organization and any churches and Reverends, who are working in prisons.

Klíčová slova: věznice, vina, trest, krize, detence, penologie, diagnostika, pastorační teologie, pastorační poradenství

Keywords: prison, blame, punishment, crisis, detention, penology, diagnostics, pastoral theology, pastoral counseling

